



**Svenska Schapendoes Klubbens
avelsmål och avelsstrategi**

HISTORIA

Schapendoes är en holländsk ras som härstammar från bearded collie, puli, polski owczarek niziny, old english sheepdog, briard, bergamasco och tysk schafspudel. Fortfarande kallas rasen på en del håll för holländsk schafspudel.

Schapendoes var under 1800 och 1900-talets början mycket vanlig i hela Holland och de uppskattades av herdarna för sin stora arbetslust och lättlärdhet. Men under de båda världskrigen minskade rasen och försvann nästan helt.

Kynologen P. M. C. Toepel får anses som grundläggare av rasen då han var den som lyckades återskapa den. Mellan 1940-45 sökte han efter hundar som han ansåg vara så mycket schapendoes som möjligt och började så det svåra arbetet med att restaurera rasen. Toepel hade hittat 7 hundar (så kallade founders), som han ansåg vara tillräckligt rastypiska och det var dem han startade med, 3 hanhundar och 4 tikar. Som kuriosita kan nämnas att en av tikarna, Lulu, var blond och det händer fortfarande att vi ser en och annan blond schapendoes även om det är mycket ovanligt.

Viktiga årtal i rasens historia är vidare 1947 då rasklubben i Holland bildades, 1952 då rasen på dispens erkändes av den holländska kennelklubben, Raad van Beheer, 1954 då man fastställde rasstandarden och 1971 då den slutligen erkändes som ras av FCI.

Schapendoes är en vallhund, som förr användes för att valla fårhjordar, men som idag till största delen lever som sällskapshund. Eftersom fårhjordarna oftast fanns i lugna avskilda områden var det nödvändigt att rasen hade stor uthållighet, rörlighet och snabbhet. Anlaget att hoppa var viktigt liksom lättlärdheten och förmågan att arbeta självständigt. Schapendoes har en enormt fjädrande baktass och är mycket smidig och vig, de kan i princip lägga huvudet bakåt på ryggen.

Rasen skall vara en typisk vallhund till temperament, kroppsbyggnad och själ.

Svenska Schapendoes Klubbens avelsmål

AVELSMÅL för schapendoes

Svenska Schapendoes Klubbens övergripande mål är att väcka intresse för och främja avel av mentalt och fysiskt sunda och exteriört fullgoda schapendoes. Vår ras utveckling grundas på uppfödarnas val av avelsdjur samt på den användning som dessa får. Ärftlig variation behövs för rasens möjlighet att fortleva. Därför skall aveln vara målinriktad, långsiktig och hållbar. Med hållbar menas att den inte leder till brister avseende hälsa, mentalitet eller funktion eller helt tömmer rasen på genetisk variation.

Svenska Schapendoes Klubben ansvarar i samarbete med SGVK och SKK för schapendoes utveckling i Sverige.

Avel och uppfödning skall också ske i överensstämmelse med djurskyddslagstiftningen och Svenska Kennelklubbens grundregler.

För en fortsatt positiv utveckling har Svenska Schapendoes Klubben utarbetat riktlinjer som stöd för avelsarbetet av schapendoes med följande prioriteringar;

- Bidra till en ökad genetisk variation
- Bibehålla den rastypiska mentaliteten där glädje, energi och samarbetsvilja är grunden.
- En god hälsa som möjliggör ett långt liv utan hälsostörningar.
- Funktionell exteriör. Motverkan av exteriöra ytterligheter genom att till avel välja individer vilka har god överensstämmelse med rasens standard.
- Bibehålla rasens goda reproduktionsförmåga (genitalia, parning, dräktighet, valpning och omhändertagande av valpar).

Svenska Schapendoes Klubbens avelsstrategi

Bidra till ökad genetisk variation

Det är viktigt att försöka bidra till den genetiska mångfalden som ändå finns på schapendoes trots att individ antalet inte är så stort, bibehålls. Bland annat genom att i aveln använda hundar från fler familjer.

Genetisk variation är behövs för att rasen ska kunna motstå sjukdomar och leva upp till de krav som ställs idag och som kan komma att krävas i framtiden.

Målsättning

- Att ha fortsatt god översikt över vilka individer/familjer som används både inom och utom landet då vi på grund av vår lilla population här är mycket beroende av utländska avelshundar.
- Att fortsätta ta del av de databaser som finns på rasen och med förnuft använda den informationen i det svenska avelsarbetet.
- Verka för officiell status på Svenska Schapendoes Klubbens exteriörbeskrivningsprotokoll för att underlätta användandet av utländska hundar i aveln och på det sättet upprätthålla en bred genetisk variation.

GOD HÄLSA

Övergripande målsättning

Att schapendoes ska ligga i premiegrupp 1 hos försäkringsbolagen.

Schapendoes är en relativt frisk ras och har inga sjukdomar som omfattas av SKK:s hälsoprogram, men några att ta hänsyn till är:

Progressiv retinal atrofi, PRA

PRA är en ögonsjukdom som förekommer i olika former, den typ som finns beskriven på schapendoes ger vanligen symtom vid fyra till fem års ålder och leder till blindhet. Sjukdomen är ärftlig, med enkel recessiv arvsång. Inga fall är ännu inte konstaterade i Sverige, men flera importerade hundar har bärare på bara någon generations avstånd. Ett DNA test för att identifiera anlagsbärare är under utarbetning i Holland och Tyskland. En lämplig åtgärd är att testa alla avelsdjur, svenska som utländska inom 1 år före parning för att försöka undvika att sjukdomen sprids. Ett antal kända anlagsbärare finns och i möjligaste mån bör närbesläktade hundar till dessa ej användas i aveln då vi ännu ej har tillgång till DNA-test som identifierar vilka djur som är anlagsbärare.

Arvsång: Autosomt enkel recessiv

Det innebär att båda föräldrarna till PRA-sjuka valpar är anlagsbärare. Föräldradsjuren är själva helt friska och fria från symtom. Är endast en förälder anlagsbärare föds det däremot inga sjuka valpar men däremot är i genomsnitt 50% av valparna i sin tur anlagsbärare.

Frekvens:

Ännu inga konstaterade fall i Sverige. Det har varit svårt med fortlöpande information från utlandet som gjort att det enda som kan konstateras med säkerhet är att fall konstaterats i Holland och Tyskland. Vid en undersökning 2001 i Holland visade ett stort antal av de undersökta hundarna positivt resultat.

Målsättning:

Att sträva efter att inte få några hundar med symptom i Sverige. Så snart DNA test kan utföras skall dessa göras på samtliga djur som används i aveln. Konstaterad anlagsbärare skall ej användas i avel.

Katarakt

Utvecklingsstörningar kan uppstå i linsen, fellägen, grumlingar, rupturer.

En viss ökning av antalet hundar med katarakt har kunnat ses under senare år. Ännu inga fall i Sverige. Katarakt indelas i lindrig, måttlig och kraftig. Orsaken till katarakt behöver inte vara ärftlig. Viss försiktighet bör iaktas.

Målsättning:

Att sträva efter att inte få några hundar med symptom på ärftlig katarakt i Sverige.

Epilepsi

Krampanfall utan känd orsak. Problem med diagnostiken då flera sjukdomar kan ge krampanfall. Även ålder har betydelse. Om utlösande sjukdom finns kommer anfallen att försvinna om underliggande sjukdom behandlas. Schapendoes är en ras där epilepsi tidigare förekom i ökad frekvens, arvs gången är inte känd. Stor hänsyn bör dock tas vid avel med närbesläktade hundar.

Målsättning:

Att sträva efter att inte få några hundar med symptom i Sverige.

Njurfel

År 2000 konstaterades utomlands en klart ökad frekvens av dödfall till följd av upphörd njurfunktion, framför allt på unga hundar. Arvs gången är inte känd ej heller exakta benämningen men gemensamma nämnare finns. Närbesläktade hundar bör ej användas.

Målsättning:

Att sträva efter att inte få några hundar med symptom i Sverige.

Bettfel/tandförluster

När det gäller bettfel på hund är arvs gången inte säker, man kan inte peka ut en enstaka gen som orsak. Ansiktsskelettet formas av många olika arvs anlag och vid obalans i utvecklingen av över- och underkäke bildas över- underbett. Bettfel kan också bero på störningar under den tidiga fosterutvecklingen. Förekommer på rasen och hundar med bettfel, eller avelshundar som lämnat ett flertal avkommor med bettfel bör ej användas i avel.

Tandförluster förekommer på rasen (15 %) och tycks öka. Utöver förlust av premolare och molarer kan även incisivförluster och förluster av canintänder ses. Anses som ärftligt och hundar med tandförluster eller avelshundar som lämnat ett flertal avkommor med förluster (undantaget enstaka P1) bör ej användas i aveln.

Målsättning:

Sträva efter förbättring av tandstatus. Verka för officiell status på Svenska Schapendoes Klubbens exteriörbeskrivningsprotokoll för att underlätta uppföljningen av tandstatus.

ÖVRIGA SJUKDOMAR/FEL SOM KAN FÖREKOMMA

HD

HD är idag inget problem på rasen i något europeiskt land och har enligt hemlandet heller aldrig varit det. Inget tyder på att det kommer att ske någon förändring. Samtliga röntgade hundar i Sverige har A, B eller u.a. Med hänsyn till resultat inom och utom landet finns inget behov av att fokusera på HD eller införa krav om känd status.

Navelbråck

Navelbråck, bristande sammanväxning av bukväggen, förekommer på rasen, oftast små som inte föranleder åtgärd. Bör inte ses som problem. Ej att förväxla med de ärrbildningar som kan uppstå av en utdragen navelsträng, som är något annat

Kryptorchism

Defekter i testiklarnas nervandring till pungen leder till att den ena eller båda testiklarna är belägna i ljumsken eller i bukhålan. Det finns uppgifter på att 13 % av alla hanhundar (samtliga raser) är kryptorchida, men det är vanligare inom vissa raser. Sjukdomen kan i vissa fall nedärvas autosomt recessivt och förekomsten minskar om anlagsbärare utesluts ur aveln. I dag inte känt som problem inom schapendoes.

Kroksvans

Den vanligaste formen av kroksvans består av skarp böjning av svansen, oftast en bit ut från svansfästet. Förekommit i något enstaka fall på rasen, autosomt enkel recessiv nedärvning. Det är inte önskvärt men inget problem inom rasen, belastade djur bör ej användas i avel. Ej påtalat i standard.

Hjärtfel

En del noteringar finns utom landet, dock inga specificeringar på vad för fel. Inget stort problem på rasen men stor försiktighet bör iaktas vid avel med närbesläktade individer.

Distichiasis

Felriktade ögonhår har endast konstaterats i några få fall och kan inte ses som problem på rasen men eftersom ärtlig benägenhet finns bör försiktighet iaktas med närbesläktade individer.

Gomspalt

Enstaka fall om missbildningar finns rapporterade på rasen. Underutvecklad mjuk gom och spaltbildning i hårda gommen anses inte som ärftliga förändringar.

Allmänna rekommendationer

För att komma tillrätta med de sjukdomar som förekommer i ökad frekvens inom rasen och där ärftlighet kan misstänkas, behövs information från uppfödare och hundägare för att man ska kunna påbörja en kartläggning av problemet, samt fastställande av arvs gången. Först därefter kan rekommendationer för bekämpning av defekten ges. Fram till dess kan som allmänt råd sägas att sjuka hundar eller hundar som ger avkomma med sjukdom med trolig ärftlig bakgrund naturligtvis inte bör vidare användas i avel. För att nå framsteg i avels arbetet gäller att inte ha för

många egenskaper att ta hänsyn till, det är viktigt att de för individen allvarliga sjukdomarna/defekterna prioriteras.

MENTAL HÄLSA

Att bibehålla den positivitet, aktivitet och människovänlighet som finns i rasen genom att i avel använda hundar med dessa egenskaper. Fortsätta arbetet med utveckling av Svenska Schapendoes Klubbens "Social-Mental-aktivitet".

FUNKTIONELL EXTERIÖR

Strävan mot en ras med funktionell exteriör såsom liten vallande herdehund. Tendenserna till uppdelning i alltför olika typer bör motverkas. Helhetsintrycket skall vara en livlig hund, något under medelstorlek, som skall vara gott musklad och utstråla positivitet, snabbhet och uthållighet.

Viktiga detaljer är:

- Mankhöjd och korrekta proportioner höjd/längd
- Könsprägel
- Friktionsfria harmoniska rörelser.
- Korrekt vinklade extremiteter. Det är viktigt att fram- och bakbensvinklarna harmoniserar med varandra. Ett mycket vanligt fel är allt för öppna/vida vinklar fram.
- Tandstatus

Målsättning:

Öka kännedom/kunskap om rasens exteriör. Fortsätta arbetet med verka för officiell status på Svenska Schapendoes Klubbens exteriörbeskrivningsprotokoll för att få större kunskap om rasens exteriöra utveckling i Sverige och kunna jämföra den med rasens exteriöra utveckling utom landet. Stimulera till fler starter vid utställning för att höja kännedom/kunskap om rasen så att rasen kommer upp till minst 35 % deltagande vid officiell utställning och att fler hundar gör mer än 1 start. Verka för att 50 % av populationen exteriörbeskrivs, förutsatt att beskrivningen får officiell status. I nuläget startar ca 25 % av det totala antalet hundar i rasen på utställning och ca 1/3 vid endast ett tillfälle. Inga hundar exteriörbeskrivs inom landet. Svenska Schapendoes Klubben ser idag ingen möjlighet till exteriör utvärdering då endast 25% av populationen ställs ut.

REPRODUKTIONSFÖRMÅGA

Behålla rasens goda egenskaper beträffande naturlig parning, dräktighet, valpning och omhändertagande av valpar.

SAMMANFATTNING

Årlig genomgång bör ske för uppföljning. Utvärdering för att se resultat skall ske under 2009.